

Gyermekként nem írtam naplót. Mindig is rettegtem a hazugságtól – vagyis voltaképpen annak következményétől.

Minden szó, amit írni kezdtem, hazugságnak érződött a nyelvemen. A szavak visszamenekültek a torkomon át egészen a tudatalattiig, és én azóta sem tudom, hogyan kéne őszintén beszélnem.

I.

Recsegve süppedt alattam a bölcső, ahogy ide-oda ringatott a tárt ablak alatt. Két ismerős kisfiú gyakran nézegetett be a gyerekszobába, csodálva egyetlen kishúgukat, miközben anyánk a konyhában készítette nekem a cumisüveget, a fiúknak pedig a tejberizst.

Szerettem a tanyánkat. Amint tavaszt jelzett a meleg, a reggeli után egyből szaladtam az udvarra, mezítláb, ahogy anyám hagyott, miután lehúzta rólam az álomszaggal átitatott pizsamám.

Egyik nyáron ellátogatott hozzánk a szomszéd parasztasszony, legkedvesebb porcelánbabáját hóna alatt hozva, hogy nekem ajándékozza azt. Gyönyörű csipkék futottak végig hófehér ruháján, barna, élő haját csak eredeti gazdája viselhette szebben – és zafír szemei mögött titkon lelket rejtett az üveg.

Illendően megköszöntem Böbi néni ajándékát, mielőtt izgalmamban a szobába siettem volna, hogy méltó helyet találjak neki.

Sok év telt el azóta, de sosem árultam el neki, hogy kedves babáját előszeretettel tisztítottam a saras tócsában, amit az eső vert a homokozónkban. Én is ott fürödtem vele, kutyástól és macskástól, a délutáni játék közben. Ha elég élesen tűzött a nap, követtem bölc kiskutyámat az óljába, ahova rajta kívül egyedül én fértem be, és ha aznap nagyon kifárasztott a fogócska, úgy aludtunk ketten ott, mint két kismalac a koca ölében.

Egy alkalommal aztán – mikor már fogas volt a verőfény –, testvéreimmel együtt keltettek engem is hajnalban, óvodába menet. Attól fogva haragudtam minden hajnalra.

Sértődésemet egyedül az enyhítette, amikor anyám az ágyra emelt, és a harisnyámba a magasban belerázott, mintha csak egy krumpliszákot emelgetne.

Furcsák voltak az új gyermekarcok, olyannyira, hogy reggelente az első dolgom volt megkeresni a már kisajátított pónilovat a kosárból, mielőtt esélyük lett volna belevonni csoporttársaimnak a bugyuta játékaikba. Sokan közülük előszeretettel ízlelgették pici orruk szüleményeit, vagy a vonat birtokjoga végett verekedtek a sarokban, ahova előzetesen odapisilt már az egyébként kedves, bájosan félénk kis társunk.

A délutánokat szokás szerint mamánál töltöttük, aki kicsöngetéskor már két serpenyőben forgatta a palacsintákat jöttünkre. Papa a hokedlin ülve várt minket a teraszon, és csak arra a kis időre szakította félbe napfürdőjét, míg szükséges kóstolóját meg nem szórta cukrozott fahéjjal.

Az iskolás évek csendben szorították aztán vissza az esti meséket, és egyre hangosabbak lettek a kétségbeesett veszekedésektől a délutánok. Legtöbbükre csak anyám emlékezett igazán, apám lelkiismeretét védte a cefreszaggal átitatott felejtés.

Aztán azok is lecsillapodtak. Alig észrevehető, de mindent átható keserűséggé érte magát a ház elfojtott dühe.

Nekünk gyerekeknek nem különösen tűnt fel mindez, hisz az összes nap hasonlóképpen telt.

Rendelkezik a gyerekszív egy megismételhetetlen szupererővel – naivitásukkal a legszörnyűbbet is körbefonják fényükkel, észrevétlen hordozva a bánat sebeit lelkükben, amíg elég erősekké nem válnak megbirkózni velük.

(Jogos a felvetés, vajon szükséges-e fenntartani a teljesség igényét egy életút szertelenségében, felkutatásában. A megértés megkövelei az alaposságot – rétegről rétegre tudja csak kihámozni magát az ember.)

Az iskoláról nem szólok sokat – szinte láthatatlanná lesz az idő távlatában minden felejthetetlennek esküdt pillanat. Monotonosságával ez minden változás eredője és ide torkoll vissza minden csepp, ami sejtjeiden át csorgott végig az évek alatt.

Szerettem az ábécé izgalmát, azt, ha aznapra leckével készültem, és hogy aznap az uzsonnámat nem egyedül kellett elfogyasztanom.

Megtanultam, hogy imádni nem, csak szeretni szabad – és vártam minden karácsonykor a napkeleti bölcsek meséjét a téli szünet előtti napon a falusi templomban, aminek hatalmas tereit egészen egyedüli módon öntötte el a napfény.

II.

A legerősebb felismerés, amit akkor megnevezni még nem, csak rámutatni tudtam, és ami felnövésem biztos jele volt, csak ezután fedte fel magát – a bátorságom első lépései voltak ezek. Ott kezdődött, ahol a igazságot a hatalom rothadó, förtelmes büze marta meg – egy-egy hamis vádon, tetszelgő hazugságon és kegyetlen szavakon szivárgott be az orrokon át egész a tüdőig.

Nem értettem azt a már szinte kötelező jellegű, sehova sem vezető hatalomvágyat, amit ember emberére erőszakolt.

Ennek példaként történt többek között, amikor egy nap iskolám igazgatója kicsapással fenyegetett. Akkoriban a naptól tarka frizurámat azzal korrigáltuk, hogy hajamat otthon egyszínűre festette anyám. Talán fél árnyalat eltérés lehetett az eredeti hajamtól, de olyannyira észrevehetetlen, hogy csak az mondta meg róla, aki előtte és utána való nap közélről találkozott velem. Aznap a második szünetben forrongó arccal húzott maga után irodájába az iskolaigazgató – elmondhatatlan érzés volt hallgatni a megrovó szavakat, miközben a tájtéző asszony katonás fürtjeit lestem, akinek ajkainál csak rövid tollazata virított a vérnél is vörösebben.

Mai napig meggyőződésem, hogy maradásom oka a jeles bizonyítványaim hasábjai között rejtőzött. Természetesen ez nem gördített túl nagy akadályt az elé, hogy a kiérdemelt tanulmányutakból – eredményességem és a fix helyek ellenére – “helyhiány” révén kiszoruljak.

Ekkor éltem meg azt, hogy erőfeszítéseim nem kaptak többet elismerést, és először vett körül az a megmagyarázhatatlan zűrzavar, amit azóta sem sikerült teljesen megértenem, legfeljebb a szavak szintjén vált megfogalmazhatóbbá.

Az igazságnak ez a tekintélyt nem ismerő, zakatoló érzése sokszor hozta onnantól nyakamra a hóhért. Mégis, minden pillanat egyre csak erősítette bennem a lassan mantrává erősödő gondolatot – ami azóta már csonttá szilárdította magát bennem –, hogy félve is, remegve is az igazságot, csakis az igazságot!

Az ereimben megbúvó félelem azonban ezután is gyakran duzzadt gyávasággá akkor, mikor a leginkább követelt cselekvést a lelkiismeret. Utóbbi leginkább akkor jelentkezett, amikor saját magam szorultam volna gyámolításra.

Később aztán, az extázis lecsillapodtával – elsöpörve minden addigi bizonyosságom –, bukott fel gyors egymásutánban kérdésre a kérdés.

Csak egy igazság lenne? És ha nem, mégis hányféle alakot ölthet? Mihez kezdjek, mihez *kezdhetek* ezzel a Próteusszal szemben?

Ha nem létezik nagybetűs igazság, akkor mi marad?

Néhányukat, sok-sok év keresés után sikerült kibogoznom. Többek között azt, hogy ha az igazságot kívánom megtalálni, először a saját képzetemről kell lemondanom.

III.

A következő néhány évben kialakuló barátságok lassan elkergették a magány keserű utóízét, a hétköznapok könnyen és gyorsan teltek, gyakran fordultunk meg egymás otthonában délutánoként.

Természetes, hogy a világot olyannak raktározzuk el, mint amilyen batyuval reggel iskolába indítottak. Aznap látogattam el először tanítás után az első, igazi barátomhoz.

Apja az előző napi lapot fürkészte a terített asztal felett, és komótosan, csak úgy a válla fölött válaszolgatott csicsergő feleségének, aki éppen az asztal közepére emelte a gőzölgő ragut.

A teríték hat főre volt előkészítve; apának, anyának, a három gyereknek, és persze nekem. Tudniillik, éppúgy hárman vagyunk testvérek mi is, én és a két idősebb fiútestvérem. Kényelmetlenül helyezkedtem a vendégszéken, és azon gondolkodtam, mikor terítettünk legutóbb kettőnél több főre a saját ebédlőasztalunkon.

Anyám akkoriban – ha ideje engedte –, műszak előtt megfőzött nekem, és kisebbik bátyámnak délutánra, mikor tanítás után hazaértünk a faluból. (Legidősebb testvérem akkor már apámnál lakott.)

Ő maga csak ritkán ebédelt velünk, akkor, amikor heti egy szabadnapja épp hétköznapra esett, vagy ha piros-napos ünnepet jelzett a naptár. Ilyenkor már a feljárónkra érve megéreztem a finom illatot, aminek csak magyar ember tud igazán örülni; rántott húsrá sorakoztak a szúnyogháló mögött a macskák.

Eleinte apám is részese volt a közös ebédeknek – amíg még voltak. Hétköznapivá vált részegsége sokáig nyomta rá bélyegét otthonunk mindennapjaira. Azután költözött a szomszédba, miután a megcsalást születésem évében bevallotta.

A veszekedések a költözéssel ugyan alábbhagytak, csak anyám búskomorsága nőtte be házunkat, mint az elhaló borostyán, hosszú idő alatt, csendesen.

IV.

Az igazi fordulatot az jelentette, amikor tíz év után először lett ismét szükséglet a férfipacsuli üvege a fogmosós poharunk mellett.

Akkor még nem tudtam; túl nagy természetességgel fogadtuk el a furcsa idegen-szagot az otthonunkban. Mindenesetre a szívélyes fogadtatás éppúgy kijárt neki, mint annak a kedves hölgynek, akivel apám viszonyt folytatott anyánkkal való házassága alatt.

(Ezt a nőt egyébként a mai napig kedvelem – igaz, az ő kapcsolatuk is végesnek bizonyult apámmal.)

Az első furcsaságot nem is annyira az addig mindig tárva hagyott ajtókulcsra zárása okozta, hanem az az éles, csípős érzés, ami akkor fogott el, amikor az új ismeretlen a

közelemben settenkedett. Mintha rossz lakásba nyitottam volna, mintha összekevertem volna a kilincset a mellette lévővel, pedig úgy ismertem azt, mint a tenyerem. Idővel váltak csak egyre gyakoribbá az elharapott, alattomos mormogások is, amiket nekem címzett. Cinkosból közellenség lettem, és én nem értettem, miért.

Legrémisztőbb mégis az volt, amikor először vettem észre az ismerős tekintetet anyám arcán.

Apám nem kívánt különösebben beavatkozni a kialakult helyzetbe. Egyrészt mert tudta, hogy helytelen lenne közbevetnie magát anyám kiharcolt boldogságának (aminek megrontója legfőképp ő maga volt), másfelől pedig tudomása sem volt lényegében mindarról, ami nálunk zajlott akkor. Egyébként sem volt nálunk szokás érzelmekről beszélni, hiszen pillanatok alatt romba dönthette volna a béke egyébként is sanda látszatát – nem vállalhattuk az őszinteség kockázatát.

Nem tudott a fullasztó légkörről, és arról sem, hogyan tanultam meg némán közlekedni és árnyként élni az otthonunkban. Egyébként sem igen vett tudomást az őt körülvevő dolgokról, miután legurította a napi adag pálinkáját.

Pár héttel azután, hogy sikeresen bekerültem az általam régen vágyott gimnáziumba, anyám elé álltam azzal az elhatározással, hogy iskolát szeretnék váltani. Nem egész egy hónap telt el szeptember elseje óta, mikor egy nap a megszokott utamat tettem hazafelé.

Ugyanaz a gondolat cikázott bennem szüntelen ide-oda;

– Nem maradhatok itt tovább. Nem itt van a helyem.

Akkoriban fordult elő az is, hogy először indult fel bennem a szerelem, olyasvalaki iránt akit - bár már évek óta barátomnak vallottam, - több, mint száz kilométer választott el tőlem. Az ő biztatására döntöttem úgy, hogy a gimnáziumot művészeti iskolára, az addig egyedülként ismert otthonomat pedig egy távoli kollégiumra cserélem.

A szüleim érthetetlenül álltak a tervem előtt (hiszen inkább volt ez kijelentés, mint kérés), így hát kénytelen voltam magyarázatot adni és felfedni apám előtt a döntésem okát: az addig is nyugtalan, de legalább ismerős életembe beférkőzött magát a teljes elidegenedés.

A következő hetemet az új szobatársam mellett ébredve kezdtem meg, fél nyolckor pedig az új osztályom felé vettem az irányt.

Az első találkozásom *vele* a felvétellel esett egy napra, ahol szinte azonnali pozitív elbírálást kaptam.

Hosszú idő óta éreztem először azt, amit addig egész valómmal kutattam: azért menni előre, mert örömet lelem benne, nem pedig azért, mert muszáj. Nem kellett vonszolnom magam többé, és volt hová mennem, ha békére vágytam.

A gyermekkorban alakult bizalmasaim időközben csendben lemorzsolódtak életemről. Esélyem sem volt fenntartani mindkét életem – nem az voltam már, aki az útra becsomagolt aznap este. Akkor azt hiszem, visszafordíthatatlanul kettészakadtam.

Nem sokkal az átiratkozás után apámhoz költöztem, bátyám régi szobájába. Nem bírtam, hogy minden nappal elveszettebb lettem, hogy láthatatlanná váltam a lépteimmel együtt. Habár alkoholizmusa miatt sosem volt szoros kötődésem hozzá, mégis jobbnak éreztem azt a környezetet. Igaz, egy cseppet sem volt kevésbé lélekölő, hogy az otthoniak helyett az ő önpusztítását kellett végignézni. Egyedül az mentett meg, hogy a hétnek nem egész kettő napjára utaztam csak haza. Az otthon fogalmából csak morzsák maradtak, miközben lassan önmagam otthonává nem váltam teljesen.

Van valami szépséges abban, ha minden addig a hátad mögött hagyasz, és minden örömben és gyászban igazabban határozhatod meg magad újra. A tapasztalás élménye ölelte körbe a hétköznapijaimat. Gyakorta nem volt senki, aki támogató szavakkal irányt mutasson, ugyanakkor olyan sem, aki megakadályozna.

Az első szerelem élménye több súlyos leckét tartogatott, mint amennyi könnyedséget nyújthatott volna. Habár nem először találtam magam a szeretet csapdájában, ami akkor történt, bénító robbanással pusztította el a stabilitás mélyen vágyott képét.

Ha csak egy dolgot emelhetnék ki a kollégium talán nem is annyira egyértelmű titkaiból, az ez lenne: lakóiban kivétel nélkül és egyedülállóan közös vonás, hogy *mindnyájan* menekülnek. A családtól, a megszokás elől, a kirekesztettségtől, a szörnyűségektől. Ki-ki a maga módján védi titkának pontos okát, de egy biztos - valamennyien először tapasztalták azt, hogy ha tökéletlenül is, de tartoznak valahová.

Így tartoztam én is őhöz, naiv szívvel és elvakultan, míg ismét ki nem rándult a talaj alólam: olyan ismerős módon árult el, hogy az már-már nevetségesnek hatott.

Egy rossz álomba csöppentem, ahonnan nem tudtam szabadulni. A szenvedéseim láthatatlanná lettek minden szemnek, ami körbevett, amíg el nem kezdtem én is kételkedni valódiságukban.

Ha elégszer utasítanak ki életükből egy nálad látszólag kedvesebbéért, szinte törvényként ülteted el magadban, hogy az okot belül keresd - hiszen ha annak sem voltál elég, aki a világra hozott, marad-e helyed bárhol a világban?

Egy hétvége alkalmával aztán a megszokott időben érkeztem haza. Csend ült a tanyánkon, még az idegen férfi megszokott krakogása sem hallatszott sehol. Anyáék elmentek.

Az első beszélgetésünk során azt a magyarázatot kaptam, hogy sajnálja, hogy nem szólt korábban, de írt nekem SMS-t, amikor elindultak – ami persze azóta sem érkezett meg

V.

Sok évbe telt, mire lecsillapodott a haragom. Egyedül én tudtam, hogy a harag valójában csak egy szó, egy pajzs, amit a tátongó lyuk elé emeltem, amiről beszélni képtelen voltam – amiről azóta sem beszéltem senkinek.

Azóta kong bennem a tartozni vágyás kétségbeesett visszhangja. Minden erőmmel igyekeztem nyitva hagyni szívemet, habár az nem adta magát könnyen. Édesgetnem kellett, minden nap egyre közelebb csalni kedves szavakkal, hogy bennem, legalább bennem bízzon annyira, hogy magát szeretni hagyja.

Szerencsére minden tragédia tartogat egy alig észrevehető lehetőséget magában: újrendeződésre készítet. A gazdátlan bizalom hamar helyet talált olyan alakokban, akik bátyaként álltak körül, ha kértem, ha nem - és itt nem kizárólag a barátokra gondolok.

A nevelőkre, akik szüleiként oltalmaznak (és rónak meg, ha felelőtlen csínyre adnád a fejed), az a néhány igaz tanár, akik erőt nem sajnálva vezetnek rá először az addig fel nem ismert tehetségedre, vagy akár azok - a csak látomásból ismert - kortársak, akik ismeretlenül is védenek olyan szituációkban, ahová saját magad keverted. Cinkosaiddá válnak olyan alakok, akiktől azelőtt inkább elfordultál az utcán, csak köszönni ne kelljen.

Szerencsésnek mondhatom magam, amiért a tanulmányok oly nagyszerű együttérzéssel hagytak zavartalanul élni: az előző iskolámhoz mérten jócskán kevesebb készüléssel sikerült ugyanazt az eredményt megszerezni, amiért azelőtt a tollamat rágva erőltettem vegetálásra magam sötétedésig.

Muszáj megjegyezni ennek kapcsán a változás szükségességét: éppolyan kitűnő bizonyítvány és tudás lapul a fiókomban, mintha a négy évet rabként töltöttem volna az íróasztalom felett kuporogva. Megmenekültem attól, hogy az iskola utáni munkába állás éveit annak a gyötrő tudatával töltssem, hogy elszalasztottam élni.

Természetes reakció, ha húsz év távlatából mosolyogva emlékszik vissza az ember az akkor sorsfordítónak tűnő gondokra, de tudniillik, fiatalon éppúgy annyit mondhatunk csak magunkénak, amennyit éppen akkor magunkkal hordunk.

A középiskolai évek számos tanulságot tartogattak még számomra, amelyekkel nem könnyű, talán nem is lehetséges számot vetni a jelen távlatából. No nem azért, mert olyan régmúlt történet lenne, inkább csak amiért olyan végtelen. Irtózatossá váltották egymást a képek, csak egy elmosódott foszlány emlékeztet az alakokra, akik egykor én voltam – napról napra más és más élt bennem. A mélyre rakódva őrzik ezek a homokszemek a múltat, és várják türelmesen a viszontlátást.

VI.

Kevesebbet dacolok már a világgal. Arra a pontra érkeztem, ahol nem leordítani szeretném azokat, akik hibáznak, akik sértődnek és akik maguk is sértettek – szeretném őket *megérteni*.

Talán ahhoz is nemsokára elég erős leszek, hogy a családomnak megbocsássak. Lassan két éve, hogy középiskolai végzettségem megszereztem. Nem tanultam tovább, legfőképpen azért, mert a képzőművészetet nem kívántam tovább oktatásban tanulni, és mert egyébként sem érdekelt más.

Most azonban rátaláltam arra, amibe egész lényemet tudom adni, őszintén és teljes önzetlenséggel. Beiratkoztam a bölcsészettudományi karra, ahol pszichológia hallgató leszek – megtanulok a lélek nyelvén beszélni. Talán az írást is kitanulom.

Minden meg nem értett gyermek vágyja megismerni a világot, az elvet, megismerni téged; és az okot, hogy őt miért nem szerette senki úgy, ahogy ő tud szeretni más.

Néha olyan élesen látom az összképet, kirajzolódik az értelem végső képe, a következő percben aztán buborékként pukkad szét mégis minden addigi bizonyosság.

Nem egyszerű a vállalásom, ez már számos alkalommal igazolta magát. Rendszerek dőlnek össze és emészti el egymást, és amikor már az összesen átrágtad magad, szembesülsz a ténnyel, hogy egynek sem volt valódi alapja – csupán látszólagos szerepet játszik mind, hogy az embert az örülettől megóvják.

A jó és rossz közötti ítélethozatal lehetősége is ilyen, amivel minden ember él. Egyrészt azért, mert a kétpólusú világ ezt megköveteli, másrészt pedig azért, mert az embernek muszáj elhelyeznie magát térben, egy harmóniát jelentő ponton, hogy ne omoljon össze. Vajon milyen mélységig hajlandó leásni, hogy ezt a kulcsfontosságú pontot az igazsághoz legközelebb szűrje le?

Ez az a kérdés, ami végérvényben eljuttatott oda, ahol most vagyok, illetve ami elvezet oda, amerre tartok. Ki bírja ütésre a kezét? Ki suttogja a végzetes szavakat a meggyötört fülébe, annak, aki ütni csak tanult, nem pedig született?

Ki ütött először?

VII.

Ajándékkal kaptam társul időközben azt a néhány embert, akik mellett a szeretet elsősorban nem fegyver, hanem békesség – és akik mellett felismertem azt, akivé lenni szeretnék. Szeretném megmutatni mindenkinek, akit meggyötört a világ szörnyűsége, hogy milyen

sorsformáló erővel is bír a megértés. Elmondani nekik, hogy nem egyenlőek a fájdalmaikkal, ott ülni mellettük, míg ki nem bogozzák ők is a zűrzavart. Számomra magam kellett azzá lennem, aki ezt megmutathatta számomra – és hány ezer van, aki pontosan olyan, mint én! Szükség van a megbocsátásra. Másoknak. Magunknak.

Nap mint nap érkeznek olyan érzelmi csapások, amelyek tovább fokozzák a világunk komor állapota, az egyre növekvő létbizonytalanság, az embertársaink iránt érzett tehetetlen együttérzés miatti tanácstalanságunkat. Olyan korban élünk, ahol lehetetlen nem tudomást szerezni arról, mi történik a földünk távoleső részein – szinte az egész bolygó szenvedését hordozzuk borús arccal a zsebünkben. Azonban a társadalmunk technológiában elért vívmányai eszközt nyújtanak nem csak a tudásszerzésben, de a kapcsolódásban is. Csodálatos, ahogy a világ legkülönbözőbb pontjain hogyan képesek kiállni egyazon dologért emberek százezrei, akik bár idegenek, mindenekelőtt egymásnak társai.

Nehéz előre bocsátkozni, hiszen sokszor érzem úgy, hogy még a jelen történéseit sem értem pontosan. Azt biztosan tudom, hogy a jövőben hatalmasabb szüksége lesz az emberiségnek a támogatásra, az odaadásra, a személyes kapcsolatteremtésre, mint eddig bármikor. Mire odaérek, nemcsak magánemberként, de szakemberként is képes leszek segítséget nyújtani, lehetőségem nyílik jobbá tenni a világot.

Az elkövetkezendő szűk tíz évet ennek szentelem.

Újból írni kezdtem. Már nem félek úgy az igazságtól, mint egykor. Talán kezdésnek elég ez is.